

A keresztnév mint az identitás szimbolikus jele

HAINDRICH HELGA ANNA

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest
h_helga15@yahoo.com

1. A dolgozat célja, a vizsgálat anyaga

Munkám célja megvizsgálni, hogy kisebbségi helyzetben a keresztnév választás és az adott személy, személyek identitása között milyen típusú összefüggéseket figyelhetünk meg, illetve megpróbálom feltérképezni a névválasztás hátterében meghúzódó mozgatórugókat.

Kutatásomat a romániai Csanáloson végeztem. Forrásként a római katolikus egyházi születési anyakönyveket használtam, valamint 2013 nyarán kérdőíves felmérést végeztem. A csanálosi lakosság 89,9%-a római katolikus, így a római katolikus egyházi anyakönyvekben a falu lakosainak nagy része szerepel. A névanyagban két korszakot különítettem el, 1965–1989 között 644 személy született, akik 173-féle nevet viselnek. A második korszak 1990–2013, ebbe a csoportba 279 személy 156-féle neve tartozik. A vizsgálat anyagát 2012–2013 között gyűjtöttem.

A kérdőívek kitöltésekor a véletlen mintavételi módszerrel dolgoztam, hiszen így a populáció minden tagjának egyforma esélye van a mintába kerülésre. Jelenlegi vizsgálatom alapja 77 kérdőív. Csak olyan személyek töltötték ki a kérdőívet, akiknek van gyermekük, akiknek már mérlegelniük kellett, hogy milyen nevet adnak. Az adatközlők nemzeti-ségi megoszlása: 54 magyar, 19 sváb, 4 roma. Iskolai végzettség szerint: 2 végzettség nélküli, 25 alapfokú, 40 középfokú, 10 felsőfokú végzettségű. A válaszolók életkor szerint 23 és 80 év közöttiek. Érdekes lenne megvizsgálni a kapott adatok sajátosságainak időbeli változását, ám az alacsony adatszám ezt jelenleg nem teszi lehetővé. Jelen esetben együttesen vizsgálom a kérdőívek eredményeit, célom a későbbiekben nagyobb adatmennyiségen az adatközlők nemzetisége, iskolázottsági végzettsége, illetve életkora alapján csoportosítani az anyagot.

A kérdőívben összesen 23 kérdést tettem fel, ebből az első négy az adatközlő demográfiai sajátosságaira vonatkozott. 19 zárt kérdés található a kérdőívben, a lehetséges válaszokat a Likert-skála szerint

állítottam össze, így nyomon követhető a válaszlehetőségek közötti fokozatosság, illetve ennek a módszernek köszönhetően a válaszok könnyebben feldolgozhatók. A kérdőív összeállításakor figyelembe vettem RAÁTZ JUDITnak, a névadási motiváció vizsgálatára készített kérdőívét, melynek eredményeit a szerző egy tanulmányában be is mutatja (RAÁTZ 2012).

2. Településtörténeti adatok

Csanálos Romániában található a nagykárolyi síkságon, a Nagyalföld keleti határán. A vidéket sújtó török támadás megtizedelte a falu lakosságát, később az emberek a Rákóczi-szabadságharc alatt szétszéledtek, biztonságosabb vidékre költöztek. Gróf Károlyi Sándor 1712-ben kezdte meg az elnéptelenedett birtokai betelepítését, ebben az időben négy települést népesített be baden-württembergi svábokkal: Csanálost, Nagykárolyt, Kaplonyt és Csomaközt (MERLI 2002: 26–28).

A telepések az új hazában is ragaszkodtak hagyományaikhoz, zárt közösségben éltek, valószínűleg ennek is köszönhető, hogy több mint száz évig sikerült megőrizniük anyanyelvüket. Ma már csak pár idős ember ismeri a sváb nyelvet, de ők sem használják egymás között a mindennapi kommunikációban. Bár a nyelvcsere rég átesett a csanálosi közösség, a közös eredet nem merült feledésbe, igen sokan vallják magukat büszkén svábnak, vagy ahogy ők mondják: sovábnak.

A legfrissebb 2011-es népszámlálás adatai szerint Csanálos nemzetiségi megoszlása a következő képet mutatja: 66,7% magyar, 24,4% sváb, 5,1% roma, 3,8% román. A vizsgált anyag tehát egy dominánsan magyar anyanyelvű, többségében magyar identitástudattal rendelkező közösség névkincse.

3. Az identitás fogalma

Az identitás a szocializációs folyamat során alakul ki, az egyén és a társadalom dialektikájában születik. Többretegű fogalom, azonos-ságot, önazonosságot, öntudatot jelent. BALÁZS GÉZA a fogalom definiáláskor TAYLOR gondolatát idézi: „Az identitás azt jelenti, hogy: „kik vagyunk, ’honnan jövünk’, a háttérrel, amelyhez képest ízlésünk, vágyaink, véleményeink és várakozásaink értelmezhetővé válnak” (BALÁZS 2011: 15). Az identitásnak különböző típusaival foglalkozik a

pszichológia, a szociálpszichológia, beszélhetünk nemzeti, társadalmi, nyelvi, helyi, nemi, vallási, foglalkozási stb. identitásról. Napjainkban az identitás egyik jellemzője a változás, a korábban stabil vagy annak hit identitások gyorsan változnak, lecserélhetővé válnak (BALÁZS 2011: 13).

A nyelvi identitás társadalmi szituációkban jelenik meg. Ennek nyelvi jele lehet például a területi és társadalmi nyelvváltozatok sajátosságai; a nyelvhasználat és nyelvváltozat-használat identitásjelölő (BALÁZS 2011: 17). Többnyelvű területen a nyelvválasztás aktusa fejezi ki a beszélő nyelvi identitását, ezzel párhuzamosan többnyelvű vagy kisebbségi helyzetben egy adott keresztnév választása is utalhat a személy identitására. A névválasztással alakíthatjuk saját identitásunkat, például az asszonyok házasságkötéskor eldönthetik, hogy milyen nevet választanak maguknak (vö. FERCSIK 2012: 315). Újszülöttek esetében a szülők adnak nevet gyermeküknek, ezzel hatással lehetnek a gyerek identitására, illetve lehetőséget kapnak saját identitásuk alakítására (vö. ALDRIN 2011).

VOIGT VILMOS foglalkozik a keresztnévek vallási szimbolikájával. A közvetlen jelentés és a jelentések közötti viszony eseteit tárgyalva, ennek egyik példjaként említi a ma használt keresztnéveket. Hangsúlyozza, ha egy nevet hallunk, általában tudunk valamit denotációjáról és konnotációjáról. Példaként említi a *Sylvester*, *Pius*, *Benedictus* neveket, melyekhez a katolikus férfinév, jellemzően magasabb rangú néviselők, például pápák körében, denotáció és konnotáció kapcsolódik (VOIGT 2011: 62–63). Az ilyen sajátos konnotációjú nevek akkor is őrzik eredeti konnotációjukat, ha más társadalmi réteghez tartozó személyek viselik őket. Egy adott név konnotációja ideális esetben mind a névválasztó, néviselő, mind a hallgató számára ismert. Ezáltal a néviselő többletinformációt árulhat el magáról, illetve a hallgató olvashat, információt nyerhet a néviselőről pusztán keresztnéve alapján. „Mindenki tudja magáról is, másról is, hogy a név = (elő)jel” (VOIGT 2011: 64). Ebben az értelemben méginkább fontossá válik a körültekintő névválasztás, a gyermek nevének kiválasztásakor különböző szempontokat vehetnek figyelembe a szülők (VOIGT 2011: 64). Kisebbségi helyzetben a névválasztás aktusa még összetettebb folyamat, hiszen a szülőknek abban is dönteniük kell, hogy olyan típusú nevet választanak gyermeküknek, amely utal identitására, vagy inkább ebből szempontból „semleges” nevet adnak.

4. Eddigi kutatások

Számos tanulmány foglalkozik a magyar, illetve a nemzetközi szakirodalomban az identitás és a névválasztás kapcsolatával. Ezek közül a nemzeti és kulturális identitással foglalkozók közül emelem ki azokat, amelyek a munkám témájával kapcsolatban állnak. E munkák egy két- vagy többnyelvű környezetben élő közösség névválasztási stratégiáit vizsgálják. Több szerző is hangsúlyozza, hogy a szülők a névadás folyamatát a különböző identitások létrehozására, megerősítésére használják fel, hiszen az egyén neve adott körülmények között utal annak identitására (vö. ALDRIN 2011, STRASZER 2012).

Az emigráns kisebbségben élő magyarok névadására jellemző, hogy tudatosan élnek a választott keresztnév identitásjelölő erejével. A többségi környezethez fűződő viszonyuk, asszimilációs törekvéseik, illetve identitástudatuk erős befolyással bír névválasztásukra. A vizsgálatok megállapítják, hogy jellemzően az első generáció névadói adnak gyakrabban magyar vagy a magyar kultúrához kötődő keresztnéveket, míg a második generáció tagjainak névválasztására a magyar nevektől való elfordulás jellemző (ZELLIGER 2007, ILLÉS-MOLNÁR 2010, SZABÓ T. 2010).

Az őshonos kisebbségek névválasztási gyakorlatára jellemző, hogy a szülők nemzeti identitása befolyással van névválasztásukra (vö. BALLA 2009, RANCZ 2009). RANCZ felső-háromszéki kutatása kapcsán hangsúlyozza, hogy az utóbbi években növekedett a magyaros nevek száma, illetve megállapítja, hogy az utóbbi időben a névadási szempontok rendszerén belül fontos szemponttá vált a név magyar eredete (RANCZ 2009: 24). VÖRÖS FERENC Diósförgepatonyban végzett kutatása is azt mutatja, hogy a kisebbségben élő magyar névadók számára fontos, hogy magyar keresztnévet adjanak gyerekeknek, illetve a névadók egy része figyel arra, hogy a választott név ne rendelkezzen szlovák metanyelvi párral (VÖRÖS 1997: 138). BALLA megállapítja, hogy a nagydobronyi közösségben a szülők egy része a nemzeti identitás, a hagyomány őrzésére törekszik, a közösség névválasztási gyakorlatára elenyésző hatással van a szláv névdivat (BALLA 2009: 13).

Bár az őshonos és a migráns kisebbségek nyelvi és kulturális helyzete sok vonatkozásban eltér egymástól (vö. ZELLIGER 2007), a keresztnév identitásjelölő szerepének tudatos „használata” mindkét

típusú közösség névválasztási gyakorlatára jellemző. A magyaros, illetve a magyar kultúrához köthető nevek választásával a névadók saját és gyermekük sajátos identitását, a környezethez képest eltérő identitás-tudatukat fejezhetik ki.

5. A névanyag eredet szerinti rétegződése

Minden nyelv névkincsére hatással van más nyelvek, kultúrák névanyaga. Egy kisebbségi helyzetben élő közösség névanyagára ez fokozottan érvényes. Manapság akár a médián keresztül a legizoláltabb települések lakóit is nap mint nap érik különböző kulturális, nyelvi impulzusok, gondoljunk csak a filmekben megjelenő szereplők, hősök, illetve a híres futballisták, sztárok neveire.

Az alábbiakban a nevek eredet szerinti vizsgálata során nem veszek figyelembe minden lehetséges csoportot, most csak az identitás kérdéskörével összefüggést mutató névféleségekkel foglalkozom. Elkülönítem a német, valamint a román eredetű neveket, illetve azokat a keresztneveket, amelyek a nemzetközi nyelvi és kulturális hatás révén kerültek át a magyar, illetve a csanálosi magyar névkincsbe. A magyar eredetű nevek vizsgálata is külön figyelmet érdemel.

Mivel egy sváb eredetű település névkincse a vizsgálat anyaga, figyelembe kell vennünk a német nyelv és kultúra hatását. A sváb eredet mellett a közösségből Németországba kiköltözött és hazajáró családok révén erős kulturális és nyelvi impulzusok érik a közösséget. Az 1965 és 1989 közötti első időszakban a keresztnevek 23%-a német eredetű (40 név); a csoport leggyakoribb nevei (zárójelben a névviselők számát adom meg): *Róbert* (17), *Ottó* (9), *Ervin* (5), *Norbert* (5), *Alfréd*(3), *Arnold* (3), *Lénárd* (3), valamint *Erika* (7), *Helga* (6), *Edit* (5), *Gertrúd* (4), *Hella* (3), *Ingrid* (3) stb. Az 1990 és 2013 közötti második időszakban a nevek 21%-a sorolható ebbe a csoportba, 32-féle keresztnév; a leggyakoribb nevek: *Erik* (3), *Lénárd* (3) *Norbert* (3), *Edgárd* (2), *Herbert* (2), illetve *Ingrid* (4), *Hella* (1), *Hildegárd* (1), *Rosemarie* (1) stb. A számadatok alapján elmondhatjuk, hogy a csanálosi névkincs esetében egy erőteljes német hatással kell számolnunk. A névanyag e rétegén belül nem figyelhetünk meg jelentős változást, mindkét időszakban hasonló arányban választottak a névadók német eredetű neveket. Ez azzal magyarázható, hogy a közös sváb eredet, a hagyományok, illetve az a kapocs a német kultúrával, ami a kivándorló családtagok, rokonok által valósult meg,

szilárdnak mondható alapot hoz létre. Ennek eredményeképpen a két időszakban a német kultúra hatása a csanálói névanyagra kiegyensúlyozottan minősíthető.

Névtani alaptételnek tekinthetjük, hogy a kisebbségben élők névanyagát kontaktushatások érik, ebben az esetben a román államnyelv befolyásoló erejével számolhatunk. Az egész vizsgált anyaghoz viszonyítva kis számban jelennek meg a román nyelvi hatásról tanúskodó keresztnévek. Az első időszakban 2 ilyen név van (1,2%): a *Ciprian* és a *Carmen*. A második időszakban pedig 3 keresztnév (1,9%) sorolható ebbe a csoportba: *Marius*, *Sorin*, valamint *Simona*. Bár a *Carmen*, *Simona*, *Marius* keresztnévek nem román eredetűek, de román nyelvi írásmódjuk a magyar nyelven vezetett egyházi anyakönyvekben államnyelvi hatásról tanúskodik. Minden időszakban egy-egy személy kapta ezeket a neveket; mindegyiket magyar–román vegyes házasságban született gyermek viseli. A nemzetiség szempontjából nem vegyes házasságban élő csanálói szülők jellemzően nem választanak a román névkincsből keresztnévet gyerekeiknek.

A nemzetközi nyelvi és kulturális hatás, amely a vizsgált névkincsben kimutatható intenzívebbé válik. Az első időszakban 18 keresztnév sorolható ide, ez a névanyag 10%-át jelenti, de ez az arány a második időszakra számottevően megnő, ekkor már a keresztnévek 26%-a esetében (40 név) a nemzetközi nyelvi és kulturális hatás befolyásoló erejét figyelhetjük meg. Az első időszakban az ilyen típusú neveket jellemzően csak egy-egy személy visel a közösségben, kivétel a *Ramóna* 2 névviselővel; példák: *Amelita*, *Anien*, *Armela*, *Izaura*, illetve *Klausz*, *Mirel*, *Raul* stb. A második időszakra is jellemző, hogy csak egy személy viseli az adott nevet, de ebben a korszakban már több kivételt találhatunk. Az alábbiakban azokat a keresztnéveket sorolom fel, amelyeket nemcsak egy személy kapott (zárójelben itt is a névviselők számát adom meg): *Blanka* (3), *Bettina* (2), *Kitti* (2), *Leonetta* (2), *Patricia* (2), *Vivien* (2), valamint *Patrik* (4), *Krisztofer* (2) stb.

Magyaros névnek tekintem a régi magyar személyneveket, a nyelvújítás során alkotott neveket, illetve a magyar írói névalkotásokat. Az első időszakban 26 keresztnév tekinthető magyaros névnek, a nevek 15%-a. Ezen időszak leggyakoribb nevei: *Csaba* (8), *Zsolt* (8), *Zoltán* (7), *Béla* (4), *Ernő* (3), valamint *Tímea* (10), *Enikő* (7), *Hajnalka* (5), *Csilla* (4), *Tünde* (4) stb. A második időszakban alacsonyabb a számarány, ekkor 18 név sorolható ebbe a csoportba, a nevek 12%-a. A második időszak

leggyakoribb nevei: *Ákos* (3), *Szabolcs* (3), *Zsolt* (2), *Nándor* (1) stb. Ebben a korszakban a nők körében a magyaros neveket csak egy-egy személy viseli: *Boglárka*, *Dalma*, *Emese*, *Hajnalka*, *Tímea*, *Tünde*. Bár a második időszakra valamelyest csökken az ilyen típusú nevek aránya, mégsem beszélhetünk radikális változásról.

Láthatjuk, hogy a csanálói névkincsben mindkét időszakban hasonló arányban fordulnak elő a német eredetű keresztnévek. A magyaros nevek körében sem figyelhetünk meg számottevő változást. Ezzel szemben a nemzetközi kulturális és nyelvi hatásról tanúskodó nevek száma növekedik a második időszakra. Az államnyelv, illetve a román névkincs befolyásoló ereje minimálisnak mondható; a csanálói névadó közösségre nem jellemző a román eredetű nevek választása. ZELLIGER ERZSÉBET szerint a keresztnévadás a kisebbségekben, illetve a diaszpórában élő népcsoportok esetében a névadók nyelvhasználatával és identitástudatával függ össze (ZELLIGER 1999: 225). A csanálói névadók egy dominánsan magyar anyanyelvű csoport tagjai, jellemzően zárt közösségben élnek, nem szívesen „engednek be” kívülállókat, az ő szóhasználatukban „bevándorlókat”. Ezzel a mentalitással is összefüggésben áll a román eredetű nevek alacsony száma. A magyaros, valamint a német eredetű nevek utalhatnak a névadó és névvisező identitására; bár azt hangsúlyoznunk kell, hogy egyenlőségjelet természetesen nem tehetünk a magyar, német keresztnév és a magyar, német (sváb) identitás közé.

6. A kérdőívek eredményei

Jelen dolgozatnak nem célja a kérdőívben feltett összes kérdés és azokra kapott válasz bemutatása, elemzése. Jellemzően azokkal a kérdésekkel foglalkozom, amelyek rávilágíthatnak a keresztnév és az identitás közötti bonyolult összefüggésekre, valamint igyekszem feltérképezni a névválasztás hátterében meghúzódó mozgatórugókat.

6.1. A név gyakorisága

Napjainkban a névválasztók egyre inkább törekszenek arra, hogy ritka, illetve egyedi neveket adjanak gyerekeiknek (vö. RAÁTZ 2012: 309). A csanálói névkincsre is az újító jellegű, idegen eredetű, illetve az adott közösségben kevés névvisezővel rendelkező keresztnévek

választása jellemző. A hagyományosnak tekinthető nevek egyre inkább háttérbe szorulnak (HANDRICH 2013: 206). A csanálói névkincsben ez a változás hangsúlyosan az 1990-es évektől figyelhető meg. Arra a kérdésre, hogy az újszülöttnak adott név mennyire legyen gyakori, a válaszadók 44,2%-a írta, hogy gyakori név legyen, 31,2% szerint ritka, 24,7% szerint pedig kifejezetten egyedi név legyen. Tehát a megkérdezettek több mint fele ritka, illetve egyedi nevet választ gyermekének. Erre a kérdésre adott válaszok esetében különbséget figyelhetünk meg a válaszadók életkora alapján. Az idősebb adatközlők jellemzően a gyakori név legyen kategóriát választották, míg a fiatalabbak a ritka, egyedi neveket preferálják. Ezzel a névválasztási attitűddel egybecsengő változásokat figyelhetünk meg a névkincsben.

6.2. A keresztnév eredete

A válaszadók 51,9%-a szerint mindegy, hogy milyen eredetű a gyermeküknek választott név, tehát a név eredete sok esetben nem befolyásolja a névválasztást. 41,6% szerint fontos, hogy a választott név magyar eredetű legyen; kisebbségi környezetben az ilyen típusú névválasztással a szülő utalhat saját és gyermeke identitására. A válaszadók 6,5%-a szerint pedig a név német/germán eredetű volta meghatározó tényező. A sváb eredetű település névadó gyakorlatában ez a motivációs tényező is az identitástudattal állhat összefüggésben. A kérdőív eredményei szerint a név idegen, illetve újkeletű idegen eredetű volta nem befolyásolja a névválasztókat, ezzel szemben láthattuk, hogy az idegen eredetű, újító jellegű nevek száma egyre nő a névkincsben. Ez a látszólagos ellentmondás azzal magyarázható, hogy az újító jellegű nevek választása során nem a név eredete, hanem más tényező, például a név hangzása, ritka volta motiválja a névválasztást. Újító jellegű neveknek tekintem azokat a keresztneveket, amelyek jellemzően újabban, kulturális érintkezés alkalmával kerültek át a magyar, illetve a csanálói névkincsbe; ezek közvetítésében fontos szerepet játszik a média.

Megvizsgáltam a válaszadó nemzetisége és a kérdőívben választott néveredet szerinti összefüggéseket. A magyar nemzetiségű adatközlők 48%-a szerint a választott keresztnév magyar eredetű legyen, 52%-a szerint mindegy a név eredete; az eredmények szerint a magyar nemzetiségű válaszadók nem adnak német eredetű nevet gyereküknek. A sváb nemzetiségű adatközlők 18%-a szerint fontos, hogy a név

magyar eredetű legyen, 70%-uk szerint német eredetű legyen, 12% szerint pedig mindegy a név eredete. A roma nemzetiségű válaszadók 53%-a szerint magyar eredetű legyen a keresztnév, 47%-uk szerint mindegy, hogy a név milyen eredetű; a roma adatközlők egyetlen esetben sem választották a német eredetű név kategóriát. Tehát leggyakrabban azok a szülők választanak magyar eredetű keresztnévet gyermeküknek, akik magyar vagy roma identitástudattal bírnak. A kérdőív eredményei szerint csak a sváb nemzetiségű személyek veszik figyelembe a választott név német/germán eredetű voltát. Eszerint sem a magyarok, sem a romák nem adnak német/germán eredetű keresztnévet gyerekeknek.

6.3. A név románra fordíthatósága

Az erdélyi magyarok körében fontos névválasztási szempont lehet, hogy a név ne legyen lefordítható románra, hiszen a romániai anyakönyvezési folyamatban bevett gyakorlattá vált, hogy a magyar nemzetiségű gyermek nevét, ha az rendelkezik román metanyelvi párral, román nyelven jegyzik le, ezáltal az adott személy neve minden hivatalos dokumentumában román nyelven jelenik meg (vö. RANCZ 2009: 20). Ha abból indulunk ki, hogy a család- és keresztnév etnikai jegyeket is hordozhat, akkor az anyanyelvtől eltérő nyelvű névhasználatra irányuló törekvés a személy identitásának megváltoztatását célzó tevékenységként értelmezhető (VANČO 2013: 105). A válaszadók 22,1%-a szerint fontos, hogy a név ne legyen lefordítható románra, 54,5% szerint nem fontos, 23,4%-uk szerint pedig ez a tényező nem volt szempont. A keresztnév románra fordíthatóságának ténye a válaszadók túlnyomó többsége szerint nem befolyásolta a névválasztást.

6.4. A név jelentése és jó hangzása

A válaszok alapján a név jelentése kevésbé befolyásolja a választást. A megkérdezettek 32,5%-a szerint a név jelentése nem fontos, 49,3%-uk szerint ez nem szempont. A válaszadók 18,2%-a emeli ki, hogy a név jelentése fontos választási szempont.

Az adatközlők szerint a név jó hangzása a legfontosabb tényező a név kiválasztása során. A megkérdezettek 62,3%-a szerint fontos, hogy a névnek jó hangzása legyen; 27,3%-uk ezt nem veszi figyelembe,

10,4% szerint pedig nem fontos. Az eddig felsorolt névadási motivációk közül a név jó hangzásának fontosságát említi a legtöbb adatközlő.

6.5. A család- és a keresztnév egymáshoz való illeszkedése

A kérdőívben arra is kitértem, hogy a család- és keresztnév hangzás- és eredetbeli illeszkedése hogyan befolyásolja a névválasztást. A csanálosi családnévanyag jelentős hányada német eredetű. Kérdésként merül fel, hogy ez mennyire határozza meg a névadást. Akárcsak az előző kérdésnél, itt is a család- és keresztnév hangzásbeli illeszkedése bizonyult fontos tényezőnek a válaszadók 54,5%-a szerint. A család- és a keresztnév eredetbeli illeszkedését az adatközlők 29,9%-a vette figyelembe az elnevezéskor. A válaszadók 22,1%-a szerint nem fontos a család- és keresztnév hangzásbeli illeszkedése, 31,2%-uk szerint pedig az eredetbeli illeszkedés nem fontos. Az adatközlők 23,4%-a a hangzásbeli illeszkedést, 39%-a pedig az eredetbeli illeszkedést nem vette figyelembe a keresztnév kiválasztáskor.

6.6. A kutatás során kérdésként merült fel, hogy a névadók mennyire tájékozódnak a nevekről, például eredetéről, jelentéséről, gyakoriságáról. Tehát megkérdeztem, hogy utánanézték-e a választott névről szóló információknak. A válaszadók 54,5%-a tájékozódott, 45,5%-a pedig nem nézett utána ezeknek az adatoknak.

A kérdőívet egy nyílt kérdés zárta: „Miért épp az adott nevet választotta gyermekének?” Az adatközlők túlnyomó többsége, 90,9%-a az „ez tetszett” motivációt emelte ki, 5,2%-uk a névátörökítés lehetőségét tartotta fontosnak. 2,6% szerint a naptári névadás hagyománya határozta meg a névválasztást, míg 1,3% a név jelentését mint motiváló tényezőt emelte ki. Az eredmények alapján megállapíthatjuk, hogy a névválasztási motivációk sorában az esztétikai szempontok kapják a legnagyobb súlyt, ezzel összefüggő eredményeket láthatunk a 6.4. pontban is, eszerint a névadók 62,3%-a szerint a név jó hangzása fontos szempont.

RAÁTZ JUDIT 2012-es tanulmányában a mai magyarországi névválasztást befolyásoló tényezőket vizsgálja meg. Megállapítja, hogy napjainkban a névadásra hatással van az egyediségre, különlegességre való törekvés. A szülők döntésében sokkal fontosabb szerephez jut a név hangzása és hangulata, mint annak eredete vagy jelentése (RAÁTZ

2012: 312). A csanálói vizsgálatok alapján is hasonló következtetéseket vonhatunk le: az adatközlők több mint fele szerint nem lényeges szempont a név eredete, sem a név jelentése, ezzel szemben a válaszadók 62,3%-a fontosnak tartja a név jó hangzását. A család- és a keresztnév egymáshoz való illeszkedésének a kérdésénél is azt láthattuk, hogy a névválasztók szerint fontosabb a két névtípus hangzásbeli illeszkedése, mint az eredetbeli.

7. Záró gondolatok

A csanálói adatközlők névválasztási stratégiáira jellemző, hogy gyakran tetszés alapján döntenek, a névválasztás során fontosnak tekintik a keresztnév jó hangzását.

A kérdőív eredményei, illetve a névanyag vizsgálata alapján kirajzolódik, hogy a csanálói névadó közösséget az anyaországihoz hasonló globális hatások érik. Napjainkban a magyarországi névadási gyakorlatban két tendenciát figyelhetünk meg: az idegen eredetű keresztnévek, divatnévek egyre gyakoribb választása, illetve a hagyományos magyar nevek adása. A második jelenség a nemzeti identitás őrzésének kérdésével áll összefüggésben (RAÁTZ 2005). A vizsgált közösség esetében a földrajzi elhelyezkedés még inkább felerősíti a kisebbségek vonatkozásában erős anyaországi minta hatását. A közösség tagjai ezáltal erősíthetik magyarságtudatukat. A névanyag vizsgálata alapján a csanálói névkincsben is megfigyelhetjük ezt a két tendenciát, emellett külön figyelmet kell fordítanunk a román eredetű nevek helyzetére. Láthattuk, hogy a névanyagban a román eredetű nevek kis számban vannak jelen, amiből arra következtethetünk, hogy a román névkincs és a román névadási szokások nincsenek hatással a közösség névválasztási gyakorlatára.

A későbbiekben egy nagyobb anyagon, több település névkincsén, illetve több adatközlővel szeretnék elvégezni egy ilyen típusú kutatást. Valamint érdemes lenne megvizsgálni, hogy az identitásjelölő faktorok rendszerén belül ebben a közösségben milyen nemzeti szimbólumoknak van kiemelt szerepe. Ebben a vonatkozásban külön figyelmet szeretnék fordítani a személynevek szerepére.

Hivatkozások

- ALDRIN, EMILIA 2011. *Namval som social handling. Val av förnamn och samtal om förnamn bland föräldrar*. Uppsala: Edita Västra Aros.
- BALÁZS GÉZA 2011. Az identitás nyelvi jelei. In: SZIRMAI ÉVA – ÚJVÁRI ÉVA szerk. *Az identitás szemiotikája*. Szeged: SZTE JGYPK. 12–23.
- BALLA ANDREA 2009. Név és identitás. Keresztnevek vizsgálata a kárpátaljai Nagydobrony községben. In: KARMACSI ZOLTÁN – MÁRKU ANITA szerk. *Nyelv, identitás és anyanyelvi nevelés a XXI. században*. Ungvár: PoliPrint. 9–13.
- FERCSIK ERZSÉBET 2012. Házassági név és identitás. A házasság nők önjelölő névhasználatára egy internetes közösségi oldalon. In: BALÁZS GÉZA – VESZELSZKI ÁGNES szerk. *Nyelv és kultúra. Kulturális nyelvészet*. Budapest: Magyar Szemiotikai Társaság. 314–317.
- HAINDRICH HELGA ANNA 2013. Iskolázottság és névválasztás kapcsolata a csanádosi névadók körében. In: DRÁVUCZ FANNI – HAINDRICH HELGA ANNA – HORVÁTH KRISZTINA – KARÁCSONY FANNI szerk. *Félúton 8*. Budapest: ELTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskola. 195–210. URL: <http://linguistics.elte.hu/studies/fuk/fuk12> (2014. 01. 22.)
- ILLÉS-MOLNÁR MÁRTA 2010. Névodás és névhasználat a németországi magyar szóróanyagban. *Névtani Értesítő* 32: 59–69.
- MERLI REZSŐ 2002. *Harminckét település története*. Szatmár: k. n.
- RAÁTZ JUDIT 2005. Trends in the choice of first names in Hungary since the second half of the 20th Century. In: MARIA GIOVANNA ARCAMONE – DAVIDE DE CAMILLI – BRUNO PORCELLI eds. *Proceedings. 22nd International Congress of Onomastic Sciences*. Pisa. 195–207.
- RAÁTZ JUDIT 2012. A mai keresztnévodás kulturális reprezentációjának vizsgálata. In: BALÁZS GÉZA – VESZELSZKI ÁGNES szerk. *Nyelv és kultúra. Kulturális nyelvészet*. Budapest: Magyar Szemiotikai Társaság. 308–313.
- RANCZ TERÉZ 2009. A névodás motivációja Felső-Háromszéken és a név súlya az identitásjelölő faktorok rendszerében. *Névtani Értesítő* 31: 17–25.
- STRASZER BOGLÁRKA 2012. Ungerska förnamn. *Studia anthroponymica scandinavica* 30: 49–70.

- SZABÓ T. ANNAMÁRIA 2010. Kétnyelvűség: kétnevűség? In: PARAPATICS ANDREA főszerk. *Félfőn 6*. Budapest: ELTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskola. 1–17. URL: <http://linguistics.elte.hu/studies/fuk/fuk10> (2013. 12. 9.)
- VANČO ILDIKÓ 2013. Identitás és személynévhasználat. Esettanulmány. In: BAUKO JÁNOS – BENYOVSZKY KRISZTIÁN szerk. *Tulajdonnevek a fordítás és a kétnyelvűség kontextusában*. Nyitra: Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Közép-Európai Tanulmányok Kara. 102–112.
- VOIGT VILMOS 2011. *Jeltudomány*. Szeged: Szegedi Egyetemi Kiadó – Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó.
- VÖRÖS FERENC 1997. Keresztnévadás – identitás. A keresztnévek vizsgálata a szlovákiai Diósförgepatonyban. In: B. GERGELY PIROSKA – HAJDÚ MIHÁLY szerk. *Az V. magyar névtudományi konferencia előadásai I*. Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 209. Budapest–Miskolc: Magyar Nyelvtudományi Társaság – Miskolci Egyetemen Bölcsészettudományi Intézet. 133–139.
- ZELLIGER ERZSÉBET 1999. „...a nevedről lehullik az ékezet...”. *Névtani Értesítő* 21: 224–229.
- ZELLIGER ERZSÉBET 2007. Névadás és identitás. *Névtani Értesítő* 29: 227–233.

HELGA ANNA HAINDRICH: The first name as a symbolic sign of identity

The present paper studies the motivations behind the naming practices and tries to uncover the connection between the first name giving and the national identities of parents.

This paper is based on the results of a questionnaire carried out in Csanálos (a little village in the west part of Romania, near the Hungarian border, the village is dominantly inhabited by Hungarians). The paper summarizes the history of the community, because the root of common origin of the community is still present. Additionally the paper studies first names given between 1965–1989 and 1990–2013. It presents the name giving practices and naming fashions of these two generations.

According to the results of the questionnaire it turns out that

parents often choose names for their children based on different aesthetic aspects. The majority of the informants consider that the pleasant sounding of the name is more important than the origin or the meaning of the name. The author points out that the practices of name choice and the motivations behind them are quite similar to those of Hungarians living in the home country.